

När misstagen summeras riktas blicken mot republikaner – och journalister på CNN

Dagens Nyheter den 10 januari 2021

Trumps fortsatta försök att obstruera den demokratiska processen var väntade. Men jag kunde aldrig föreställa mig att det skulle leda så långt som till att en av honom uppmuntrad mobb skulle storma kongressen och avbryta godkännandet av valresultatet.

Min generation kunde i realtid följa medborgarrättskampen, mordet på John F och Robert Kennedy, mordet på Martin Luther King samt Watergateskandalen och Richard Nixons maktmissbruk. Fast Trumps angrepp på demokratins själva grundvalar går utöver vad jag någonsin trodde var möjligt.

Det finns anledning att reflektera över vad som kan läras av det som hänt. Jag ser åtminstone sex viktiga lärdomar.

Den första är faran av att ett samhälle inte i tid reagerar mot lögner och kunskapsförnekande. Det går en rak linje mellan Trumps första alternativa fakta under sin presidentperiod angående antalet åskådare vid hans installation till hans alternativa valresultat. Om man skapar sig en alternativ verklighetsbild av det ena, kan man lika gärna göra det av det andra. När man väl befinner sig på ett sluttande plan finns ingen uppenbar gräns där lögner blir för grova. Det sker i stället en gradvis tillvänjning till allt större osanningar.

En andra lärdom gäller internets och sociala mediers roll. När dessa introducerades fanns en stor optimism om hur de skulle kunna bidra till mer kunskapsutbredning och att fördjupa demokratin genom mer interaktion mellan olika delar av samhället. Dessa positiva effekter finns. Men nackdelarna har också blivit allt tydligare. Det går att hålla sig inom bubblor där människor ömsesidigt förstärker sina (van)föreställningar. Paradoxalt nog har de större möjligheterna till informationsutbredning lett till att mer begränsad information når enskilda grupper på liknande sätt som sker generellt i totalitära samhällen där den censureras.

Alltmer debatt sker i form av korta inlägg till exempel på Twitter, Trumps favoritmedium. Men det går inte att med 280 tecken föra fram sakargument i en rationell diskussion, utan kommunikationsformen uppmuntrar till invektiv och känslöytringar.

En tredje lärdom är faran av att kompromissa med grundläggande demokratiska värden för att uppnå andra mål. Många republikanska väljare har valt att bortse från Trumps moraliska brister därför att de gillat hans politik i fråga om till exempel invandring eller skatter. Detsamma har gällt de flesta republikanska politiker.

Stödet för Trump hos hans kärnväljare har till stora delar haft karaktären av ren personkult. En fjärde lärdom är hur farligt detta är, liksom – om man ska välja extrema exempel – var fallet i Italien under Mussolini, Tyskland under Hitler eller Kina under Mao. Auktoritära ledare får därigenom närmast carte blanche att göra vad som helst.

Trump har – osannolikt nog – lyckats förmedla en bild av sig själv som ”folkets” förkämpe mot ”etablissemangen” med uppgiften att ”dränera träsket” i Washington. Mycket kan kritiseras i den politiska kohandeln i kongressen och gällande olika lobbygruppers inflytande. Men en ytterligare lärdom är vikten av att försvara den roll som det politiska och intellektuella etablissemangen spelar. Det bär ju upp grundläggande principer om demokratiska spelregler, tolerans och kunskapsbaserat beslutsfattande.

Grunden för Trumps opinionsframgångar lades av extrema medier på högerkanten som Fox News och Breitbart med deras demonisering av motståndare. Men det är också centralt att den liberala demokratis försvarare själva upprätthåller principerna de står för och inte dras med i en allmän polarisering.

Tyvärr har det skett. Ett exempel är CNN:s nyhetsrapportering. Den är, såvitt jag kan bedöma, i sig korrekt. Men samtidigt har nyhetsankarna där – Anderson Cooper, John King, Jake Tapper och andra – påtagit sig uppgiften att, samtidigt som de presenterar nyheterna, agera som ledarskribenter gör i tidningarna och närmast driva kampanjer mot Trump där hans inkompetens hela tiden ska bevisas. Därigenom blandas nyheter och opinionsbildning på ett sätt som urholkar trovärdigheten och ger populistiska kritiker vatten på sin kvarn.

En klassisk fråga är hur en demokrati skyddar sig mot att de som vill undergräva den röstas fram till makten och sedan gör just detta. Starka institutioner och allmänt omfattade demokratiska normer har setts som spärrar. Men detta har i stor utsträckning fallerat i USA därför att republikanska politiker och medier på högerkanten, av kortsiktigt egenintresse, valt att nästan ”in i kaklet” spela med i Trumps show. Man har trott att det alltid ska gå att tämja de krafter som släppts lösa. Den sista lärdomen är hur svårt det kan vara när väl grundläggande värderingar börjat förskjutas.

Lars Calmfors